

УДК: 021:316.42](045)

Гранчак Тетяна Юріївна

Hranchak Tetiana

Національна бібліотека України імені

В. І. Вернадського

Київ, Україна

Vernadsky National Library of Ukraine

Kyiv, Ukraine

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕК У ВИМІРІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ СУЧАСНОСТІ

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF LIBRARIES IN THE MEASUREMENT OF PRESENT TRANSFORMATIONAL PROCESSES

Ключові слова: бібліотека, спільнота практики, управління знаннями, інноваційна діяльність

Key words: library, community of practice, knowledge management, innovative activity.

Анотація: Стаття присвячена розгляду ключових векторів розвитку бібліотек в умовах становлення інформаційного суспільства, висвітленню трансформації комунікативної функції бібліотек як провідної в реалізації бібліотеками свого суспільного призначення в середовищі покоління Z. Зроблено висновок про те, що формування бібліотекою середовища для комунікації між користувачами створює підґрунтя для її функціонування як соціокультурного центру спільноти.

Annotation: The article is devoted to the consideration of key vectors of the development of libraries in the context of information society formation, revealing of the transformation of communicative function of libraries as the leading in realisation of library main social purpose in environment of Z generation. It is concluded that the formation by library the space for communication between users creates the basis for its functioning as a socio-cultural centre of the community.

Бібліотечна справа і бібліотечна діяльність завжди перебували в діалектичному взаємозв'язку з процесами суспільних трансформацій, з одного боку відчуваючи на собі, з іншого – впливаючи на зміни соціального буття. При цьому ланкою, яка уможлиблює і підтримує цей зв'язок, є користувач, який, власне, й ініціює бібліотечну

діяльність, мотивує до впровадження в бібліотечну практику інновацій. Логічним у цьому контексті є прагнення бібліотек надавати саме ті послуги і саме в такому форматі, які найбільше відповідатимуть користувацьким запитам.

Технології і охоплення – це фундамент, без якого сьогодні неможливе функціонування бібліотеки як інформаційної інституції. Разом з тим, враховуючи еволюціонування сучасного суспільства в інформаційне і далі – у суспільство знань, доцільно визначати перспективи і завдання для бібліотечного інституту, екстраполюючи на бібліотечну діяльність, крім географічного і технологічного, також виокремлені Ф. Уебстером (Webster, 1995) економічний, професійний, культурний підходи до трактування інформаційного суспільства.

Примітно, що згідно з даними Департаменту цифрових технологій, культури, медіа і спорту Великої Британії, серед семи пріоритетів, важливих для окремих користувачів і громад, яким сприяють бібліотеки, значаться культурне і творче збагачення, допомога кожному в повному розкритті власного потенціалу, більше здорове і щасливе життя, більше процвітання сильніші, більш стійкі громади (Department for Digital, Culture, Media & Sport, 2017).

Водночас традиційні види бібліотечного обслуговування – документальне, фактографічне і концептографічне – хоча і створюють інформаційне підґрунтя для задоволення окреслених потреб, утім не можуть гарантувати, що користувач ефективно скористається цим підґрунтям для якісної зміни свого життя. Навіть створення для користувача інформаційної моделі проблеми не є гарантією того, що він зрозуміє таку інформацію, що він зможе реалізувати надані йому поради, адже в нього може бути брак відповідних навичок. Тож для бібліотек актуалізується завдання трансформації їх інформаційного потенціалу у знаннєвий потенціал користувачів.

Однією з відмінностей знання від інформації є те, що до питання "що" додається і питання "як". Я не лише володію інформацією (що?), а й можу щось реалізувати (як?). Я не лише знаю, що таке наукова стаття, а й можу її підготувати. Я не лише знаю, що таке субсидія і до кого треба по неї звертатися, а й можу звернутися. Я не лише знаю, що володію виборчим правом, а й можу ним скористатися, і т. п.

Сьогодні, зважаючи на зміну потреб користувачів, можемо констатувати тенденцію до виокремлення інноваційного виду бібліотечного обслуговування – знаннєвого, тісно пов'язаного з процесами управління знаннями, яке розуміється як створення умов для виявлення і продукування знань, необхідних у процесі

діяльності, їх збереження і ефективного використання. Тож знанняве обслуговування – це сприяння процесу управління знаннями.

Комунікаційна складова процесу управління знаннями актуалізує значення і широту реалізації комунікаційної функції бібліотек: від з'єднання користувача з документом, з автором через документ, з бібліотекарем у пошуках документу і роботі з документом – до з'єднання користувачів і формування спільноти для пошуку знань і обміну знаннями. Таке бачення обумовлює вибір відповідних – діяльнісних – форм роботи, орієнтованих на взаємодію користувачів. Вони формують середовище соціальних практик, які є важливою частиною генерування знань та обміну знаннями через взаємовідносини між особою і світом.

Допомога бібліотек у створенні умов для формування спільнот практики актуалізується тим більше, чим більше впроваджуються в різні сфери суспільного життя інформаційні технології. Якщо раніше суспільна практика – спільна діяльність – формувала спільноту (середовище для обміну знаннями), то сьогодні такі спільноти стають дедалі більше "віртуальними", їх потенціал в реальному просторі є послабленим. В умовах сучасних суспільних трансформацій, спричинених впровадженням інформаційних технологій, ми спостерігаємо "розмивання" реальних спільнот, що ускладнює задоволення ними потреби особистості в практичному вирішенні реальних соціальних завдань.

Бібліотечний інститут виник колись як відповідь на потребу спільноти. Його основним завданням завжди була підтримка життєздатності цієї спільноти. Сьогодні потреба в такій підтримці лише зростає: на локальному, регіональному, професійному, науковому, національному рівнях. Бібліотека виконує своє завдання і не просто підтримує – вона творить спільноту, даючи їй реальні шанси стати на гребені трансформаційних процесів сучасності.

Список використаних джерел:

1. Webster, F. (1995). *Theories of the Information Society*. London: Routledge.
2. Department for Digital, Culture, Media & Sport. (2017). *Libraries shaping the future: good practice toolkit: Guidance*. Retrived from <https://www.gov.uk/government/publications/libraries-shaping-the-future-good-practice-toolkit/libraries-shaping-the-future-good-practice-toolkit>